

Energeetika ja keskkonnaministri määruse „Elutähtsa teenuse kirjeldus ja toimepidevuse nõuded maagaasiga varustamisel“ eelnõu

seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1 Sisukokkuvõte

Eelnõu on koostatud 1. oktoobril 2026 jõustuva kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse (edaspidi KORKS) rakendamiseks.

Eelnõu kattub hädaolukorra seaduse (edaspidi HOS) alusel antud majandus- ja taristuministri määrusega „Elutähtsa teenuse kirjeldus ja toimepidevuse nõuded maagaasiga varustamisel“¹. Võrreldes kehtiva määrusega tehakse eelnõus üksnes piiratud ulatuses täpsustusi ja ajakohastamisi, mis ei muuda määruse regulatsiooni põhisisu ega eesmärki. Määruse tekstis asendatakse viited HOSi sätetele viidetega KORKSi vastavatele sätetele.

Tegemist on antud eelnõu puhul energeetika- ja keskkonnaministri määruse „Elutähtsa teenuse kirjeldus ja toimepidevuse nõuded maagaasiga varustamisel“ koostamise I etapiga.

Teise etapina lisatakse määrusesse KORKS'ist tulenevad nõuded riigikaitse olukordadeks. Teise etapi ettevalmistavad tegevused on töös ja eesmärk on määruse muudatused kehtestada 2026. aasta lõpuks.

Määruse eelnõu ei too kaasa halduskoormuse suurenemist, sest tegemist on kehtiva määruse regulatsiooni ületoomisega uude määrusesse.

1.2 Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Kliimaministeeriumi energeetikaosakonna varustuskindluse nõunik Viktor Saealle (viktor.saealle@kliimaministeerium.ee) ja energeetikaosakonna nõunik Regina Hermandi (regina.hermandi@kliimaministeerium.ee). Eelnõu ja seletuskirja õigusliku analüüsi teostas Kliimaministeeriumi õigusosakonna nõunik Marko Lelov.

1.3. Märkused

Eelnõu on koostatud 1. oktoobril 2026 jõustuva KORKSi § 82 lõike 6 alusel.

Seni kehtivas õiguses reguleerib sama valdkonda hädaolukorra seaduse § 37 lõike 2 alusel kehtestatud majandus- ja taristuministri 28.juuni 2018. a määrus nr 36 „Elutähtsa teenuse kirjeldus ja toimepidevuse nõuded maagaasiga varustamisel“. Antud määrus muutub 1. oktoobril 2026 kehtetuks.

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õiguse ülevõtmise ega vahetu rakendamisega. Eelnõu ei ole seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

¹ [Elutähtsa teenuse kirjeldus ja toimepidevuse nõuded maagaasiga varustamisel-Riigi Teataja](#)

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Võrreldes kehtiva määrusega tehakse eelnõus üksnes piiratud ulatuses täpsustusi ja ajakohastamisi, mis ei muuda määruse regulatsiooni põhisisu ega eesmärki. Määruse tekstis asendatakse viited HOSi sätetele viidetega KORKSi vastavatele sätetele. Eelnõu koosneb üheksast paragrahvist.

Eelnõu §-ga 1 sätestatakse määruse reguleerimisala lähtudes KORKSi § 82 lõiges 6 esitatud volitusnormist. Seni kehtinud hädaolukorraseadusest tulenev volitusnorm, mis viitab HOS § 36 lõike 1¹ punktile 2 muutub kehtetuks. Sellest tulenevalt asendatakse määruse eelnõus viide KORKSis sätestatule.

Lõike 1 kohaselt kehtestatakse nõuded elutähtsa teenusele maagaasiga varustamisel lähtudes KORKS § 81 lõike 2 punktist 11. Sisulist muudatust KORKSile viitamisega ei kaasne, sest nii HOS § 36 lõige 1¹ punktis 2 kui ka KORKS § 81 lõige 2 punktis 11 sätestatakse, et maagaasiga varustamine on elutähtis teenus.

Lõike 2 kohaselt sätestatakse määrusega elutähtsa teenuse kirjeldus ning nõuded teenuse järjepidevaks toimimiseks, teenuse katkestuse ennetamiseks ja teenuse taastamiseks pärast katkestust. Samuti sätestatakse teenuse piiramise põhimõtted, nõuded elutähtsa teenuse põhitegevust toetavate teenuste sisseostmisel teiselt ettevõtjalt, tingimused elutähtsa teenuse ulatusliku katkestuse või selle ohu määratlemiseks ning elutähtsa teenuse katkestusest, katkestuse ohust, elutähtsa teenuse toimepidevust oluliselt häirivast sündmusest või gaasitarne ulatuslikust teenuse katkemisest teavitamise kord. Määruse eelnõu sõnastuses on täiendavalt lisatud, et määrusega sätestatakse ka elutähtsa teenuse kirjeldus. Antud täiendus tuleneb nii kehtivast HOSi § 37 lõige 3 punktist 1 kui ka KORKS'i §-st 82 lõikest 6 ja tegemist on täpsustava sõnastusega. Lisatud on, et määrusega kehtestatakse nõuded teenuse piiramiseks. Antud täiendus tuleneb KORKS § 82 lõige 9 punktist 2. Teenuse piiramise põhimõtted nii enne kriisiolukorda kui ka eri kriisiolukordades täpsustatakse määruse muutmise järgmises etapis.

Eelnõu §-ga 2 sätestatakse maagaasiga varustamise teenuse kirjeldus, mille kohaselt maagaasiga varustamine kui elutähtis teenus (edaspidi *elutähtis teenus*) on maagaasiga varustamise teenus maagaasiseaduse § 2 punktis 8 nimetatud tarbijatele (edaspidi *tarbija*) Eesti territooriumil, mida osutab maagaasiseaduse § 22 lõikes 15 nimetatud ettevõtja. KORKSist tuleneva määruse eelnõus ei ole sisulist muudatust kehtiva HOSist tuleneva määrusega, sest mõlemad viitavad maagaasiseaduse § 2 punktile 8 ja § 22 lõikele 15. Kuna HOSist tulenev määruse muutub HOSi kehtetuks tunnistamisega kehtetuks, siis on maagaasi teenuse kirjeldus ja elutähtsa teenuse osutaja toodud üle KORKSist tulenevasse määrusesse.

Lõikes 2 sätestatakse, et elutähtsa teenuse toimimise eelduseks on piisava rõhu olemasolu gaasisüsteemis, et tagada tarbijate varustuskindlus maagaasiseaduse tähenduses. Sõnastus HOSist tuleneva määruse ja KORKSist tuleneva määruse eelnõu osas on muutmata kujul. Tegemist ei ole määruse sisulise muutmisega.

Eelnõu §-ga 3 sätestatakse nõuded elutähtsa teenuse tasemele ja valmisolekule.

Lõikes 1 sätestatakse, et maagaasiga varustaja peab osutama teise elutähtsa teenuse katkestuse või selle ohu korral ja ulatusliku elutähtsa teenuse katkestuse ajal elutähtsat teenust tasemel, mis kindlustab Eesti tarbijate vajadusele vastava maagaasi impordi, ülekande, jaotamise ja müügiga seonduvad tegevused gaasisüsteemi kaudu.

Maagaasiga varustamise teenuse tagamiseks on vajalik piisav kogus maagaasi, selle ülekandmiseks vajaliku rõhu olemasolu ning katkematu võrgu toimimine. Lisaks koostab elutähtsa teenuse osutaja maagaasiseaduse mõistes ennetava tegevuskava gaasi varustuskindlust mõjutavate riskide vähendamiseks ja gaasi tarnehäiretega toimetuleku kava. „Gaasitarnehäire korral peaks turuosalistel olema piisavalt võimalusi tulla olukorraga toime turupõhiste meetmete abil. Kui turupõhised meetmed on ammendatud ja nendest endiselt ei piisa, peaksid liikmesriigid ja nende pädevad asutused võtma meetmeid gaasitarnehäire lahendamiseks või selle mõju leevendamiseks.“, märgitakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 2017/1938, 28. oktoober 2017, milles käsitletakse gaasivarustuse kindluse tagamise meetmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 994/1938. (preambuli punkt 33). Lõikes 1 ei sätestata uus nõudeid magaasiga varustajale, tegemist on HOSi alusel antud määruse tekstiga, mis viiakse üle KORKSi alusel antavasse määrusesse.

Lõikega 2 sätestatakse nõuded maagaasiga varustajale, mis tuleb määruses välja tuua lisaks sellele, mis on KORKSis sätestatud. KORKSi alusel koostatud elutähtsa teenuse toimepidevuse riskianalüüsis ja kriisiplaanis peab olema välja toodud informatsioon selle kohta, missugune on avariolukorras tegutsemise kord, mis sätestab võrguettevõtte tegevuse üldreeglid ja põhimõtted, ettevõtja tegutsemise kord ulatusliku elutähtsa teenuse katkestuse ajal ja eriolukorras, D-kategooria gaasitorustiku avariolukorras tegutsemise kord ja gaasijaotusjaamade avariolukorras tegutsemise kord.

Kliimaministeerium, kui elutähtsa teenuse toimepidevust korraldav asutus KORKS § 82 lõige 5 punkti 6 mõistes kontrollib maagaasiga varustaja poolt koostatud kriisiplaani ja kooskõlastab selle ainult juhul, kui määruses ettenähtud tegutsemise korrad on piisavalt kirjeldatud. Kriisiplaani koostamise nõue tuleb elutähtsa teenuse osutajale KORKS § 83 lõike 4 punktist 1. Antud paragrahvi lõikes 2 sätestatud nõuete nimekiri ei ole lõplik ja iga maagaasiga varustaja antud määruse mõistes võib seda nimekirja vastavalt oma veendumusele laiendada. Võrreldes HOSist tuleneva määrusega ei ole KORKSist tulenevasse määrusesse sisulisi muudatusi sisse viidud.

Paragrahviga 4 sätestatakse elutähtsa teenuse katkestuse ennetamise nõuded.

Lõikes 1 sätestatakse, et maagaasiga varustaja lähtub oma tegevuses kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 83 lõige 4 punktis 1 ja maagaasiseaduse § 26³ lõikes 1 nimetatud dokumentidest.

Lõikes 1 sätestatud tarnehäiretega toimetuleku kava peab sisaldama ennetavat tegevuskava gaasi varustuskindlust mõjutavate riskide vähendamiseks. Ennetavas tegevuskavas loetletakse olulisuse järjekorras, mille aluseks on kriitilise tegevuse olulisus ja stsenaariumi riskiklass. Oluline on, et iga loetletud meetme kirjeldusest nähtuks, mis on selle rakendamise eesmärk ja oodatav mõju. Meetme mõiste alla kuuluvad kõik tegevused, mida riskianalüüsis tuvastatud riskide maandamiseks ette võetakse, sh tegevused sõltuvuse vähendamiseks teistest elutähtsatest teenustest, olulistest lepingupartneritest, tarnijatest ja infosüsteemidest. Nendeks võivad olla näiteks tehniliste süsteemide, lepingute, personali ja muude teenuste osutamiseks oluliste vahendite dubleerimine, muude võimalike lahenduste kasutamine või vajalike vahendite varu soetamine. Gaasi varustuskindlust mõjutavate riskide vähendamise ennetav tegevuskavas peab määrama kindlaks läbi riskihindamise varustuskindlust mõjutavate riskide ennetamiseks või leevendamiseks kasutatavad meetmed, et tagada Eesti tarbijate gaasiga varustamine raskete ilmastikutingimuste ja võimaliku tarnehäire korral. Ennetavate meetmete osas peab välja tooma ennetavad tegevused gaasi tarnehäirete ja infrastruktuuri häire korral.

Lõige 2 sätestab, et maagaasiga varustamise tarnehäirete korral peab maagaasiga varustaja

tagama täiendava gaasitarne. Täiendavat gaasivaru on võimalik osta riikliku gaasivaru hoidja käest. Riiklik gaasivaru hoidja on Eesti Varude Keskus.

Tegemist ei ole sisulise muudatusega vastavalt HOSist antava määruse ja KORKSist antava määruse eelnõule.

Paragrahviga 5 sätestatakse elutähtsa teenuse katkestuse lubatud aeg. Paragrahvis 5 tuuakse välja, et maagaasiga varustamise kui elutähtsa teenuse katkestuse lubatud aeg on kehtestatud maagaasiseaduse § 26¹ lõikes 5. Selle kohaselt ei tohi rikest põhjustatud gaasivarustuse katkestuse järjestikune kestus olla pikem kui 72 tundi ja aastane summaarne katkestuse kestus pikem kui 130 tundi. Katkestuse kestuse üle peab arvestust võrguettevõtja. Maagaasiga varustaja lähtub maagaasiseaduse § 26¹ lõikes 5 kehtestatud teenuse katkestuse lubatud ajast. Ka kehtiva HOSist tuleneva määruse puhul on lubatud elutähtsa teenuse katkestuse tähtaeg sama, mis eelnõus.

Paragrahviga 6 sätestatakse elutähtsa teenuse taastamise korraldus. Maagaasiga varustamist kui elutähtsa teenuse taastamist korraldab elutähtsa teenuse osutaja ja ta peab lähtuma kriisiplaanis väljatoodud prioriteetidest. Plaanis peab maagaasiga varustaja kirjeldama ja põhjendama, mille alusel on koostatud prioriteetsete objektide nimekiri. Kindlasti tuleb kirjeldada, missugused on need objektid, mille puhul on teenuse katkemise tagajärjed nii ulatuslikud, et sellega võib kaasneda oht inimestele, kuidas tagatakse teiste gaasiga varustamise teenusest sõltuvate elutähtsate teenuste taastamine. Kehtiva määruse sõnastuses on asendatud viide riigikaitseobjektidele vastavalt KORKS §-le 24 mõistega „alaliselt või ajutiselt kaitstavad olulised objektid“ vastavas käändes. Alaliselt või ajutiselt kaitstavate objektide nimekiri sätestatakse vastavalt KORKS § 24 lõikele 7 Vabariigi Valitsuse määrusega (ei ole veel kehtestatud).

Paragrahvis 7 on sätestatud tingimused, mille puhul on tegemist elutähtsa teenuse ulatuslikust või raskete tagajärgedega katkestusest põhjustatud olukorraga, mille lahendamist korraldab elutähtsa teenuse toimepidevust korraldav asutus ja mis on seatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 2017/1938, mis käsitleb gaasivarustuskindluse tagamise meetmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 994/2010 (OJ L 280, 28.10.2017, p. 1–56). Artikkel 11 lõige 1 punkt c sätestab, et gaasitarne teenuse ulatuslikust või raskete tagajärgedega katkestusest põhjustatud olukorra tase on see, kui esineb erandlikult suur gaasinõudlus, märkimisväärne tarnehäire või tarneolukorra muu märkimisväärne häire ning kui turumeetmed ei taga piisavat gaasivarustust, mistõttu tuleb täiendavalt kasutusele võtta mitteturupõhised meetmed, et kindlustada eelkõige kaitstud tarbijatele.

Paragrahviga 8 sätestatakse gaasitarne ulatuslikust elutähtsa teenuse katkemisest või selle ohust teavitamise korraldus. Eelnõu § 8 ei sisalda võrreldes HOSi alusel kehtiva määrusega sisulisi muudatusi.

Lõikega 1 on sätestatud, et maagaasi varustaja teavitab viivitamata Kliimaministeeriumit ja Konkurentsiametit tarnehäirest, tarnehäirest põhjustatud ulatuslikust eluteenuse katkemisest või selle ohust telefoni ja e-posti teel.

Lõikega 2 on sätestatud, et sama paragrahvi lõikes 1 kirjeldatud teavitus sisaldab vähemalt järgmist teavet:

- 1) katkestuse tegelik või oletatav põhjus ja hetkeolukorra lühikirjeldus;
- 2) katkestuse toimumise aeg ja kestus;

- 3) teenuse taastamise või teenuse katkestuse mõju vähendamiseks rakendatud ja rakendatavad meetmed;
- 4) esialgsed andmed prognoositava kahju kohta teenuse tarbijale;
- 5) esialgsed andmed prognoositava mõju kohta teiste elutähtsate teenuste toimepidevusele;
- 6) vajadusel esialgsed andmed prognoositava mõju kohta keskkonnale.

Lõikega 3 sätestatakse, et Kliimaministeerium teavitab viivitamatult avalikkust ulatuslikust elutähtsa teenuse katkemisest või selle ohust meediakanalite kaudu vastavalt kliimaministri käskkirjaga välja antud kriisikommunikatsiooni plaanile.

Paragrahvis 9 sätestatud määruse jõustumine. Määrus jõustub 2026. aasta 1. oktoobril. Jõustumise tähtaeg on seotud KORKSi jõustumisega.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on seotud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2022/2557, mis käsitleb elutähtsa teenuse osutajate toimepidevust ning millega tunnistati kehtetuks nõukogu direktiiv 2008/114/EÜ. Direktiivi eesmärk on suurendada elutähtsate teenuste osutajate toimepidevust ja tagada elutähtsate teenuste järjepidev osutamine kriiside korral. Direktiivi ülevõtmiseks vajalikud muudatused hädaolukorra seaduses jõustusid 18. oktoobril 2024. Alates 1. oktoobrist 2026 reguleerib vastavat valdkonda kriisiolukorra ja riigikaitse seadus (KORKS), kuhu direktiivi ülevõtmiseks kehtestatud regulatsioon on üle võetud sisuliste muudatusteta.

4. Määruse mõjud

Määruse jõustumisega ei kaasne täiendavaid mõjusid elutähtsa teenuse osutajale ega gaasitarbijatele, kuna antud määruse eelnõu kattub hädaolukorra seaduse alusel antud majandus- ja taristuministri määrusega „Elutähtsa teenuse kirjeldus ja toimepidevuse nõuded maagaasiga varustamisel“. Võrreldes kehtiva määrusega tehakse eelnõus üksnes piiratud ulatuses täpsustusi ja ajakohastamisi, mis ei muuda määruse regulatsiooni põhisisu ega eesmärki. Määruse tekstis asendatakse viited HOSi sätetele viidetega KORKSi vastavatele sätetele. Uusi kohustusi määruse jõustumisel elutähtsa teenuse osutajale ei kehtestata.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne täiendavaid kulusid ega tulusid, sest eelnõus ei ole täiendavaid kohustusi võrreldes HOSi alusel kehtestatud eelnõu koostööstamise ajal kehtiva määrusega.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

Määruse rakendamiseks ei ole vaja ette näha üleminekuaega, sest eelnõu kattub hädaolukorra seaduse (edaspidi HOS) alusel antud majandus- ja taristuministri määrusega „Elutähtsa teenuse kirjeldus ja toimepidevuse nõuded maagaasiga varustamisel“. KORKS jõustus 01.10.2026 ja sellega seondult muutus HOS kehtetuks. Sellest tulenevalt muutusid kehtetuks ka HOSi alusel välja antud määrused. Kuna määruse eelnõu ei too elutähtsa teenuse osutajale kaasa uusi kohustusi, siis üleminekuaja sätestamine ei ole otstarbekas.

7. Eelnõu koostöölastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse koostöölastamiseks Riigikantseleile ja Kaitseministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Konkurentsiametile.